

KALAN MARKKINOINTI

Päätoimisten ammattikalastajien historia on siis noin parinsadan vuoden pituinen. Koko tämän ajan ovat kaupunkilaiset luonnollisesti olleet kalastajien keskeinen ostajakunta ja tulonlähde. Kalastajien lopullinen siirtyminen luontaistaloudesta markkinatalouteen ja rahan käyttöön tapahtui, kun syksyn silakkamarkkinoista tuli 1900-luvulla tärkein tulonlähde. Raumalla markkinoissa oli vuoden 1906 jälkeen pitkä tauko, kunnes Lions-klubi Reimari elvytti perinteen uudestaan vuonna 1989. Ihamolaiset ovat perinteisesti käyneet Turussa syyskuussa ja Us-

kelassa/Salossa lokakuun alussa.

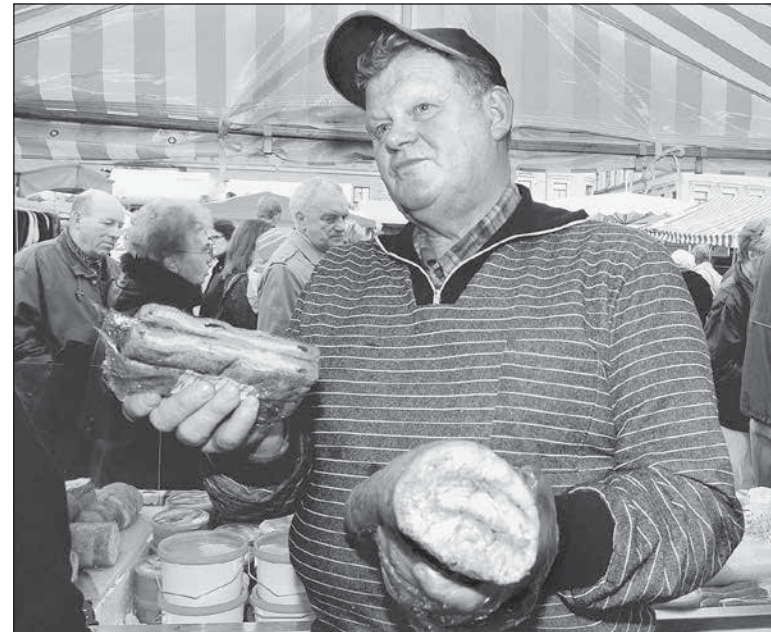
Ihamolaisten kannalta Rauma oli lähin markkinointialue. Uudenkaupungin Kalaranta täyttyi sikäläisen saariston kalastajista, joista myös sangen monilla oli ahvenanmaalaiset juuret. He myivät kalaa suoraan veneistä.

Ensin kaupunkiin mentiin seilaamalla tai tyvenellä soutamalla. Konevoimasta alettiin saada apua 1910-luvun loppupuolella. Selim Saari osti ensimmäisen venekoneensa, vaasalaisen, 1918. Polttoaine oli kallista ja siksi seiliä käytettiin aina, kun tuuli oli

Altti Rantamaa Pyhämaan Ihamosta on Turun torin viimeinen kalastaja-kalanmyyjä.

Paras tuote kilpailun kunniakirjojen jako Turun silakkamarkkinoilla 1984. Pyhämaalaiset Tauno Aalto (oik.) ja vierellään Viljo Saari on palkittu. Gösta Bergman ja Kari Ranta-Aho palkintojen jakajina. Kuvälähde: Tauno Aalto.

Seppo Saari 2000-luvun alussa Helsingin silakkamarkkinoilla uusien kalatuotteiden kanssa. Oikeassa kädessä on Sepon bravuurina tunnettu silakkaleipä ja toisessa kädessä kalapalvia.

sopiva. Ensimmäinen venekone tuli Pyhämaahan 1914 Kauko Isotuvan mukaan (mt.).

KILPAJUOKSU TORILLE

Raumalla kalastajat kiinnittyivät veneillään Otarantaan eli parin kilometrin päähän kauppatorista. Siitä alkoi kilpajuoksu torille, jotta saisi mahdollisimman hyvän myyntipaikan. Kalat vietiin kärryillä perille. Kalapöytien rivistö sijaitsi tuolloin sittemmin Kansallispankin talona tunnetun rakennuksen sivustalla. Nykyisin siinä on pysäköintialue.

Toriaika alkoi kello seitsemän ja 1800-luvun lopulta toripäiviä olivat tiistai, torstai ja lauantai, vuodesta 1930 Minna Heljalan (mt.) mukaan kaikki arkipäivät. Torikauppa oli tuohon aikaan niin vilkasta, että ostajat tönivät toisiaan jonossa. Myyntipaikat olivat saaristolaisille maksuttomia. Viljo Saaren mukaan kalaa myytiin sekä tukkureille että yksityishenkilöille. Jo Anderssonin sillalta tukkurit lähtivät kulkemaan kalastajien rinnalla ja kaupanhieronta alkoi kysymyksellä: ”Myyks silakka?”

Joskus kalaa oli tullut niin paljon, että kaikki ei mennyt kaupaksi. Ylijäämän Rauman saaristolaiset pistivät mereen kotimatalla (Minna Heljala, mt.).

Ihamon kalastajien merkittävin tulonlähde olivat kuitenkin siis silakkamarkkinat. Syyskuussa ajettiin 12 tunnissa Turkuun ja kiinnittäydettiin ”täl pual jokke” eli Samppalinan puolelle mahdollisimman lähelle Auransiltaa. Tarjolla oli erikokoisiin puuastioihin (2 kg, 4 kg, 8 kg ja 15 kg) käsin huolellisesti latomalla pakattua silakkaa.

Silakat oli ladottu vatsa ylöspäin, sisälmykset poistettuna, mutta pää jäljellä ripirinnan kerroksiin, väliin tuli suolaa ja sitten ladottiin seuraava kerros. Viljo Saaren mukaan tarkat turkulais-

frouvat kysyivät aina: ”Onk sekasi sualattu vai suara”. Näin vai-
valloinen latominen kannatti, koska silloin silakasta sai paremman hinnan. Ostajan piti saada laukkaa astiaansa mukaan. Jos jo ke-
vätkalastus tuotti hyviä saaliita, aloitettiin markkinatavaran koko-
aminen jo silloin. Silakkaa myytiin alkuaikoina markkinoilla kol-
messa muodossa: suolattuna, graavina ja maustesilakkana. Hyvinä
silakkavuosina Saaret pystyivät kokoamaan kaksi kolmen tonnin
lastia, ensimmäisen Turkuun ja toisen Saloon, jonne ajo kesti 17
tuntia. Niinpä matkalla yleensä yövyttiin sopivassa luonnonsata-
massa.

Asiakkaan toivoma määrä silakkaa pistettiin verkkokassiin ja punnittiin ns. kruunaajan tarkastamalla nokkapuntarilla. Viljo Saari muistaa tapauksen, jolloin tarkastajan lähestyessä läheisestä paatista kuului: ”Oho, puntar puros!”

Sodan jälkeen ei Turussa järjestetty pitkään aikaan silakka-
markkinoita. Sitten 1970-luvun lopulla Aninkaisten Lions-klubi
tarttui asiaan ja herätti vanhan, 1600-luvulle asti ulottuvan perin-
teen uudelleen eloon. He kutsuivat Viljo Saaren asiantuntijana

*Oskar Aalto Salon markki-
noilla 1960-luvun alussa.
Asiakkaana paikallinen
nakkikauppias. Kaupatta-
vat suolasilakat on pakattu
ajan tyylin mukaisesti
puuastioihin.*

Kuvalähde: Tauno Aalto

Salon markkinoilla kalaa myytiin suoraan veneistä 1960-luvun lopulla. Kuvassa olevat kolme venettä tulivat kaikki Pyhämaan Ihamosta. Ensimmäisenä vasemmalla Aino ja Viljo Saari kauppaavat tuotteitaan. Keskimmäinen vene on Eddi Aalosen Barosundissa tehty pintatrootlari, samanlainen kuin Saarilla. Äärimmäisenä oikealla on Oskar ja Tauno Aallon rääkpaatti. Viljo Saaren veneessä on n. 5000 kg silakkatuotteita. Kuvalähde: Viljo Saari

Tauno ja Oskar Aalto keskustelevat Salon rantatöyräällä markkina-aikaan 1969. Pukeutumiskoodi on samanlainen, pojalla lakki hieman enemmän otsalla. Puuastiat ovat vaihtumassa muovisiin.

Kuvalähde: Tauno Aalto

Kalastaja Eddi "Etti" Aalonen Pyhämaan Ihamosta myymässä "hyväksi tunnettua Pyhämaan silakkaa" Salon markkinoilla 1969. Eddin tytär Liisa ja tyttären mies Simo Laaksonen ovat mukana avustamassa.

kertomaan, miten markkinat tulisi järjestää. Ensimmäiset olivat 1979 ja paikalla oli alle kymmenen venettä. Aika nopeasti sekä ostajat että myyjät löysivät markkinat ja nykyisinhän Turun silakkamarkkinat ovat todellinen suurtahtuma.

Silakkamarkkinat laajenivat rannikkokaupungeista myös sisämaan kaupunkiin. Vilkkaimpana aikana ihamolaiset saattoivat myydä kolmessakin kaupungissa kalatuotteitaan samana viikon-

loppuna. Puuastiat olivat EU-direktiivin myötä jääneet käytöstä ja kaikki tuotteet on pakattu muovipurkkeihin. Tuotevalikoima saattaa nousta toiselle kymmenelle. Kaikki tavara on myytävä jatkojalostettuna. Vanha suolasilakka on mukana, mutta kuuluu katoavaan kansanperinteeseen. Ihamolaiset käyvät markkinoilla Turussa, Salossa, Raumalla, Helsingissä, Vaasassa, Tampereella ja joskus Kuopiossakin.

Bussarong

Bussarong kuulostaa suomalaisen korviin, jollei nyt eksoottiselta, niin ainakin selkeästi vieraskieliseltä sanalta.

Ja sellainenhan se onkin, vaikkei olekaan kotoisin sen kauempaa kuin läntisestä naapurimaastamme Ruotsista.

Siellä se tarkoittaa sinisestä haalarikankaasta tehtyä, pään yli vedettävää työpuseroa. Kun sanaa alkaa tutkia kielitieteellisestä näkökulmasta, avautuu näkyviin kiinnostava näkymä siitä, miten suuri merkitys merellä on historian vuosituhsien kuluessa ollut kulttuurivaikutteiden levittäjänä.

Sanan alkuperää tutkimalla pääsemme aina antiikin Roomaan saakka. Latinan kielessä *burr'a* tarkoitti villakangasta. Mutta jos lähdemme liikkeelle nykyajasta takaperin historiaan, löytyy bussarongin läheisin sukulainen alasaksan murteesta muodossa *busserun*. Tämän jälkeen polku jatkuu hollannin kieleen eli sanaan *boezeroen*. Sitten ollaankin jo Ranskassa, josta sana löytyy muodossa *bourgeron*. Kyse on aina ensisijaisesti ollut kaikissa kielissä merimiesten työpuserosta, vaikka sana tai sen johdannaiset ovat saattaneet yleisimminkin tarkoittaa vahvasta kankaasta tehtyä työpuseroa.

Kotimaisten kielten tutkimuslaitoksesta saadun tiedon mukaan Suomen murteiden sana-arkistosta löytyi puseronki-muodosta tietoja Raumalta, Sauvosta ja Porista, mutta puseronki-muodosta ainoastaan Pyhärannasta.

Viljo Saari tietää tarkkaan, että puseronki on pään yli vedettävä kalastajien käyttämä työpusero.

Porkaripaatti lähdössä silakkalastissa myyntimatalle Turkuun Jalon rannassa Kursilan kylässä Pyhämaassa. Veneen omistaja Jalmar Jalo (aik. Stenros, s. 1894, k. 1940) seisoo lierihattu päässä paatin kajuutan luona ja hänen veljensä Wiljam askaroi peräsimen kanssa ahterissa. Maria Heinonen huuhtelee (murt. viruttaa) pyykkiä laiturin päässä. Jalmar Jalon poika Johan Jalo on kertonut olleensa noin 10 vuoden ikäisenä usein isän kanssa Turun reissuilla. Hänen mukaansa kuvassa oltaisiin lähdössä viimeistä kertaa Turkuun 1930-luvun puolivälissä, todennäköisesti vuonna 1936.

Jalmar Jalo osti kuvassa näkyvän porkaripaatin Kuivarauman kylässä asuneelta Efraim Juhonpoika Markelalta (s. 1854, k. 1915) joko vuonna 1922 tai 1923. Efraimin poika Kasper Markela Kaitanen (s. 1884) on myös kertonut käyneensä tällä paatilla myymässä silakkaa Turussa.

Jalmar Jalo lopetti kalakaupan sairastelun ja käden loukkaantumisen takia. Sittemmin hän hankki ansiota kelloja korjaamalla ja pläkkitöitä (peltitöitä) tekemällä.

Kualähde: Johan Jalo

Idylliä Aurajoelta 1930-luvulla. Tämän kaltaisessa mastomeressä Pyhärannan ja Pyhämaan porkaritkin myivät tuotteitaan markkina-aikaan. Hyvän paikan saaminen vaati tapojen tuntemista ja oikeaa ajoitusta purjehtivilta kalastajilta. Vasemmalla puolella on Vehmaalle liikennöivä matkustaja-alus.
Kuvalähde: Sjöhistoriska Institutet vid Åbo Akademi

